

AJALUGU V KLASSILE

Koostaja: Madis Somelar

Õpik: Milvi-Martina Piir. *Inimesed ajas. Ajalooõpik 5. klassile*, I–II osa. AS BIT 2008–2009.

Töövihik: Milvi-Martina Piir. *Inimesed ajas. Töövihik 5. klassile*, I–II osa. AS BIT 2009.

Tundide arv 70

I poolaasta

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitused
1		Sissejuhatus. Hindamise põhimõtted.	Sissejuhatus ajalooõppesse. Kuidas ajalooõpikut kasutada.	Õ lk 5–7.	Vestlus õpilastega. Miks ajalugu õppida? Mida ajalugu meile õpetab? Soovituslik kodune ülesanne: intervjuu vanemaga/ vanavanemaga teemal, kuidas nemad ajalugu koolis õppisid.
2	1.	Ajalugu on põnev ja kasulik.	Miks on minevik tähtis? Kus me minevikku kohtame? Mis on ajalugu? Kust algab ajalooline aeg? Kuidas ajalugu uuritakse? Kuidas minevikku hinnata?	Õ lk 8–11. TV lk 4–7.	Olulisel kohal on diskussioon. Üheskoos võiks arutleda lk 8–11 jooksva ajatelge kujutava „filmilindi“ üle. „Filmilint“ kui ajatelg. Tasuks ka arutleda, kuidas me teame eri ajastute kohta.
3	2.	Aja mõõtmine.	Mille järgi arvestati aega? Sündmuste dateerimine. Kuidas dateeritakse sündmusi praegu.	Õ lk 12–15. TV lk 8–11.	Tahvlile tuleks teha ajatelg pikkusega ca 5000 aastat: 3000 eKr – 2000 pKr. Igal õpilasel peaks olema ka oma ajatelg, kuhu ta õpetaja suunistel sündmusi kannab. Ajatelg võiks olla esimesel korral õpetaja paljundatud.

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitus
4	3.	Ajalooallikad.	Kuidas minevikust teada saada? Miks on kirjalikud ajalooallikad tähtsad? Kuidas kirjalikke allikaid uuritakse? Kuidas kirjalikke allikaid hinnata?	Õ lk 16–19. TV lk 12–13.	Olulisel kohal on näitlikustamine. Õpilastele tuleks näidata erinevaid kultuuriloolise väärtusega esemeid, raamatud, vanu ajalehti. Vanemad ja vanavanemad kui otsesed ajalooallikad (suulise pärimuse edasikandjad).
5	4.	Arheoloogia.	Mis on arheoloogia? Kuidas otsitakse muistiseid? Kuidas toimuvad arheoloogilised kaevamised? Kes tohib arheoloogilisi kaevamisi teha?	Õ lk 20–23. TV lk 14–17.	Olulised kohal pildimaterjal erinevatest esemetest, mida on väljakaevamistel leitud. Sobilik on töö ajateljega: vaadelda, millisest perioodist pärinevad esemelised ajalooallikad, millisest perioodist pärinevad kirjalikud ajalooallikad. Rõhutada muinasaja ja vanaaja piiri. Atlasest näidata esimesi kõrgkultuure. Näiteks Egiptust ja Mesopotaamiat. Hea on tuua mõni allikas, kus kirjeldatakse asulapaiga leidmist. Näiteks Pulli küla avastamist. Viimane võib jääda ka koduseks infootsinguks.

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitused
6		Ajalooürik	Ajalooüriku koostamine.		Õpetaja kirjeldab õpilastele üriku olulisust ajaloo uurimisel. Õpetaja toob õpilastele näiteid erinevatest võimalustest üriku loomisel. Rõhuasetuse valib õpetaja ise, samas võiks õpilase loodud ürik vastata järgmistele küsimustele: Millal on ürik loodud? Kes on üriku autor? Mis on üriku loomise eesmärk? Mis infot ürik meile pakub?
7	5.	Arhiivid ja muuseumid.	Kuidas säilitatakse vanu kirjutisi? Kuidas säilitatakse vanu esemeid? Kuidas muuseumid ja arhiivid oma kogusid tutvustavad? Miks on arhiivid või muuseumid tähtsad?	Õ lk 24–27. TV lk 18–21.	Olulisel kohal vestlus.
8		Muuseumi või arhiivi külastamine.	Arutelu all samad küsimused, mis eelmisel tunnil klassiruumis.	Tööleht	Õpetaja või muuseumipedagoogi poolt koostatud tööleht, mis konkretiseerib teema, mida käsitletakse. Pigem külastada koduloo-, maja- või tarbekunsti muuseumi.
9		Vanade asjade päev	Kordavalt arutletakse samade küsimuste üle, millel peatuti esimeses viies õppetükis.	Eri liiki ajalooallikad.	Õpilased võtavad klassiruumi kaasa vanu koduloolise väärtusega esemeid. Sobilikud on nii esemelised kui ka kirjalikud ajalooallikad. Oluline, et õpilane määratleks allika liigi ning räägiks allikast loo. Võiks proovida allikaid dateerida ja ajateljele kanda.

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitused
10	6.	Eelajalooline aeg. Mägilane Ötzi.	Inimese eellased. Neandertali inimene. <i>Homo sapiens</i> . Koduloomad ja põlluharimine. Ötzi.	Õ lk 28–31. TV lk 22–25	Õpilased võiksid kätt proovida koopamaalingu joonistamisel. Soovitav on lühijutukese kirjutamine teemal, milline nägi välja muinasaja inimese üks argipäev.
11	7.	Vana-Egiptus. Ehitusmeister Imhotep.	Egiptus – Niiluse kingitus. Egiptuse usund. Kuidas Egiptust valitseti? Hauakambrid.	Õ lk 32–35. TV lk 26–29.	Mõistekaardi loomine Egiptust puudutavate mõistete kohta. Töö atlasega: Egiptus, Niilus, Vahemeri, Giza püramiidid.
12		Vana-Egiptus.	Kirjalikud ja esemelised ajalooallikad Egiptuse kohta. Töö ajateljega.	A3 paber ajatelje valmistamiseks.	Õpilased võtavad tundi kaasa Egiptusega seotud esemeid, kirjalikke allikaid, postkaarte. Üheskoos uuritakse esemete, ehitiste ja isikutega seonduvat. Õpilased joonistavad ajatelje 3000 eKr – 500 pKr ning joonistavad ajateljele endale sobivad Egiptusega seotud esemed, isikud ja ehitised ja kirjutavad juurde olulisima nende kohta.
13	8.	Vana-Kreeka. Kirjanik Aristophanes.	Kreeka geograafiline asend (töö kaardiga). Ateena – demokraatia häll. Aristophanes.	Õ lk 36-39. TV lk 30–33.	Töö kaardiga: Balkani ps, Ateena, Egeuse meri, Vahemeri, Kreetaa saar.
14		Vana-Kreeka.	Vana-Kreeka jumalad. Müüdid.	„Iidsete aegade lood“	Õpetajapoolne ettekanne, ettelugemine, jutustus Vana-Kreeka jumalatega seotud müütidest.

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitus
15	9.	Vana-Rooma. Väejuht Julius Caesar.	Rooma geograafiline asend (töö kaardiga). Rooma – muistne suurriik. Julius Caesar.	Õ lk 40-43. TV lk 34–37.	Töö kaardiga: Apenniini ps, Rooma, Tiberi jõgi, Vahemeri, Sitsiilia saar. Õpetaja jutustus Julius Caesari elust. Sobilik lisamaterjal „Vana-Höbe“. Soovituslik empaatiaülesanne, kus õpilane püüab end asetada Julius Caesari olukorda ja kirjeldada mõtteid ja tundeid mingis olukorras. Võib teha ka võrdleva tabeli Vana-Kreeka ja Vana-Rooma kohta.
16	10.	Elu Pompeis. Preestrinna Eumachia.	Tuha alt välja kaevatud Pompei. Preestrinna Eumachia.	Õ lk 44–47. TV lk 38–41.	Rõhk võiks olla pildimaterjalil Pompeist. Arutleda võiks ka looduskatastroofide põhjuste ja tagajärgede üle tänapäeva maailmas.
17	11.	Ristiusu teke. Jeesus Kristus.	Jeesuse elu ja õpetus. Jeesuse surm. Piibel. Kristluse levik.	Õ lk 48–51. „Piiblilood“ TV lk 42–45.	Õpetaja jutustus Jeesuse sünnist, elust, surmast. Arutleda võiks religiooni mõju/tähtsuse üle pere- ja koolitraditsioonidele. Võimalusel näidata õpilastele varase trükiaastaga piiblit. Nii saab arutleda, miks piibel on siiani säilinud.
18	12.	Bütsantsi keisririik. Keisrinna Theodora.	Konstantinoopol – kaubateede ristumispunkt. Riigi õitseng. Justinianuse koodeks. Keisrinna Theodora. Bütsantsi geograafiline asend (töö kaardiga).	Õ lk 52–55. TV lk 46–47.	Arutelu naiste positsiooni üle antiik- ja varakeskajal. Keisrinna Theodora ja preestrinna Eumachia võrdlus. Töö kaardiga: Konstantinoopol, Egeuse meri, Must meri, Vahemeri, Väike-Aasia, Kreeka, Egiptus.

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitused
19		Ekskursioon kodukandi kirikusse (soovituslikult luteri kirikusse).	Pühakoja (kiriku) ülesehitus, kirikuõpetaja roll, alatarimaal, ikoonid.	Tööleht	Kiriku külastamine peaks olema süsteemne ning tähelepanu koondamiseks peaks õppekäiku toetama õpetajapoolne tööleht.
20	13.	Kloostrite asutamine. Munk Benedictus.	Kes olid erakud? Mis on kloostrid? Kes on pühakud? Püha Benedictus. Ristiusu kaks suunda.	Õ lk 56-59. TV lk 48-51.	Võimalusel tuleks õpilastele tuua pilt, fotosid Eesti kloostritest. Õpilased võiksid joonistada kloostri plaani, kus on toodud olulisemad ruumid, vajadusel aia- ja põllumaad. Kavandatud kloostri plaani peaks ka põhjendada: miks mingi ruum kavandati.
21	14.	Islami tekkimine. Prohvet Muhamed.	Araabia enne islamit. Muhamedi elu. Koraan. Islam ja kristlus.	Õ lk 60-63. TV lk 52-55.	Õpilastele võiks lugeda katkeid raamatust „Araabia maade kultuurist ja olustikust“. Koostada võrdlev tabel islami ja kristluse kohta. Võimalusel näidata õpilastele koraani. Kaardil tuleks näidata nii kristluse kui ka islami leviala.
22	15.	Frangi riik.	Frangi riigi geograafiline asend (töö kaardiga). Kes olid rüütlid? Turvised ja relvad. Linnused.	Õ lk 64-67. TV lk 56-58.	Frangi riigi paiknemine – töö kaardiga. Olulisel kohal pildimaterjal. Näiteid võiks tuua ka Eesti ordu- ja piiskopilinnustest. Õpilasele võiks esitada pealkirjastamiseks erinevad keskaegsed sõjarelvad: piik, vibu, amb, taraan jne. Arutleda võiks, mis on ründe- ja mis kaitserelvad.

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitused
23	15.	Rüütel Roland.	Rüütel Roland.	Õ lk 68–69. TV lk 59.	Diskussioon erinevate ajastute kangelaste kohta: Achilleus, Odysseus, Roland, kuningas Arthur. Teemat võiks siduda ka Eesti rahvuseepos „Kalevipojaga“. Olulisel kohal kasvatuslik pool: ausus, sangarlikkus, väarikus.
24	16.	Viikingite retked. Norra kuningas Olav Tryggvason.	Kes olid viikingid? Viikingite avastusretked, „varjaagide tee“ (töö kaardiga). Norra kuningas Olav Tryggvason.	Õ lk 70–73. TV lk 60–63.	Töö kaardiga: Skandinaavia ps, Läänemeri, Briti saared, Gröönimaa, Ameerika. „Varjaagide tee“. Viikingilaeva, ruunikivi ja viikingi joonistamine.
25	17.	Vana-Vene riik. Suurvürst Jaroslav Tark.	Vana-Vene riigi süünd (paiknemine kaardil). Venemaa võtab vastu ristiusu. Suurvürst Jaroslav Tark.	Õ lk 74–77. TV lk 64–65.	Töö kaardiga: Vana-Vene riigi territoorium, Kiiev. Kordavalt „Varjaagide tee“. Rõhutada Jaroslav Targa tegevust Eesti aladel.
26		Ekskursioon õigeusu kirikusse.	Kreeka katoliku ja luteri kiriku erinevused.	Tööleht	Vajalik õpilaste tähelepanu koondava töölehe olemasolu. Soovituslik on siduda töölehte eelmisel ekskursioonil (kirikusse) õpituga ning islami religiooniga. Ikoonimaalide näitamine.
27	18.	Ristisõjad. Sultan Saladin.	Ristisõdade algus. Sultan Saladin. Ristisõdade tagajärjed. Töö atlasega.	Õ lk 78–81. TV lk 66–67.	Töö kaardiga. Õpilased jälgivad ristisõdijate teekondasid erinevate ristisõdade käigus. Sobilik põhjustagajärg tabeli loomine ristisõdade põhjuste ja tulemuste kohta. Õpetaja võiks luua õpilastele allikaülesande Laste ristisõja kohta.

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitus
28	19.	Reisid kaugetele maadele. Marco Polo	Veneetsia – merede valitseja. Marco Polo lapsepõlv. Pikk teekond itta. Hiinas mongolite khaani teenistuses. Tagasi kodus.	Õ lk 82–85. TV lk 68–71.	Võimalusel vaadata filmi Veneetsiast või Peterburist (Põhjamaade Veneetsiast). Õpilased võiksid luua iseenda reisiräpiku. Aluseks võiks võtta reaalse reisi Eestisse või välisriiki. Kirjeldus peaks sisaldama ülevaadet geograafilistest objektidest, ehitistest, kultuurist.
29	20.	Eestlaste Muistne vabadusvõitlus. Kroonikakirjutaja Henrik.	Kuidas elasid muinaseestlased? Muistne vabadusvõitlus. Kroonikakirjutaja Henrik.	Õ lk 86–89. TV lk 72–75.	Töö kaardiga: muinasmaakondade võrdlus tänapäeva Eesti haldusjaotusega. Oma kodukandi määratlemine muinasaegsel Eesti kaardil. Õpilastele tuleks näidata Henriku „Liivimaa kroonikat“. Võimalusel lugeda raamatust mõni katkend.
30		Eestlaste allajäämise põhjused Muistses vabadusvõitluses.	Arutelu teemal: Miks eestlased kaotasid Muiste vabadusvõitluse? Jutukese kirjutamine		Diskussioon eestlaste allajäämise põhjuste üle Muistses vabadusvõitluses. Järgneb kinnistava jutukese koostamine.
31	21.	Saja-aastane sõda. Prantsusmaa rahvuskangelane Jeanne d`Arc.	Sõda Prantsusmaa trooni pärast. Jeanne d`Arc tuleb kuningale appi. Orleansi vabastamine. Kroonimine Reimsis. Jeanne`i surm. Jeanne d`Arce mõistatus.	Õ lk 90–93. TV lk 76–77.	Rühmatöö. Saja-aastase sõja osapooled: Inglismaa ja Prantsusmaa. Õpilased püüavad rühmas töötades põhjendada Inglismaa ja Prantsusmaa eesmärke Saja-aastases sõjas. Töö ajateljega. Nimetatud sõjaga seonduvate daatumite kandmine ajateljele.

Tund	Õpiku peatükk	Teema	Alateemad	Õppematerjal	Metoodilised soovitused
32	22.	Kaubandus ja linnad. Kaupmees Hans Bouwer.	Kuidas elati Liivimaa linnades? Kaupmehed. Meistrid, sellid, õpipoisid. Kaupmees Hans Bouwer. Töö kaardiga.	Õ lk 94–97. TV lk 78–79.	Töö kaardiga: Eesti keskaegsete linnade märkimine kaardile, eraldi värviga tähistatakse Eesti hansalinnad. Õpilased võiksid kirjutada jutukese, kus asetavad end õpipoisi rolli, kes soovib saada meistriks.
33		Valla- või linnaekskursioon.	Kodukandi tundmaõppimine.	Tööleht.	Õpilastele võiks anda vanema kaardi, mis kajastab varasemat linnapilti. Kaart peaks sisaldama tänaseni tuntud ehitisi, mille abil saaks võrrelda kunagist kaarti tänasega. Oluline on kodukandi ajalooliste objektide tundmaõppimine. Tööleht aitab teemad konkretiseerida, vajadusel üldistusi teha.
34		Ekskursioon Tallinna vanalinnas. Vanade rae- ja gildihoonete külastamine.	Jalutuskäik keskaegses Tallinnas.	Tööleht.	Rõhuasetuse valib aineõpetaja.
35		I osa kokkuvõte.	Tagasivaade poolaasta vältel õpitud teemadele. Ajatelg.	Õ lk 98–100.	Diskussioon. Ajateljele kantakse olulisemad sündmused, mida õppeaastal käsitleti. Sobilik on ka ülesanne, kus daatumile järgneb sajandi märkimine ka rooma numbrites.